

مردن له پیناو نهوین دا

جان ناپدایک

و. له فارسییهوه: کامیل نهجاری

بهرهمهکانی "گابرییل گارسیا مارکیز" هملگری رادهیهکی زور له نهوینن که به شیوهی چارهنوسی تار و نادیار، خاونداریتی شهنانی، نهخوشی یا بهلین و گریهستگهلیک که به ناسانی هملناو هشیندرینهوه دهردهکمون و زوربهی کاتهکان پیاویکی بهسالاچوو لهگهل ژنیکي لاو یا تهنانهت کچیکي لاو، بهسرهاتهکه پیکدینن. له رومانی "سهده سال تهنیایی" دا نوریانو بانديا لهگهل لهشفروشیکي کهم تهمهن رووبهروو دهینتهوه.

کچیکي لاوی دوورهگه به جووتیک مهمکی بچووکوه له سهر تهختهکه خهوتبوو. نهو شهوه بهر له نوریانو شهست و سئ کهسی تر چووبوونه ناو نهو ژوورهوه. بو هوی زور بوونی ههناسهکان و نارقهی لهش، ههواي ژوورکه بونی قهوزهی گرتبوو. کچولهکه سهریکي پهرویهکی خوساوی گرت و داوای له نوریانو کرد که سهرکهی تری بگری. پهروکه وهک لبادیک قورس ببوو. نهوندهیان هملگلوی و چوراندیانوه تا پهروکه هاتهوه سهر کیشی خوی. نوریانو نیگهرانی کردههگهلیک بوو که قهت کوتاییان نهدههات.

بارودوخی جهستهیی و ژیانی کچه جیگای بهزهیی یه.

رهقله بوو و پیستی لهشی به پهراسوهکانیوه دهنوسا و به هوی ماندوویی له رادهبهدر، زور به سهختی ههناسهی دهردههات. دوو سال لهمهوبهر، له شوینیک زور دورتر لهو شوینه، له کاتی خهوتن دا مؤمهکهی نهکوژاندهوه و کاتیک له خهو ههستا که گری ناگر ههموو شوینیکي گرتبووه و شوینی ژیانی نهو و دایهگهرهی بوو به خهلوز. لهو کاتهوه دایهگهرهی له شاریکهوه بو شاریکي تر دهیگری و له بهرامهر تهنیا بیست سینت دا دهینیرینه لای پیاوان بو نهوهی خهسارهی خانووهکهی قهرهبوو بکاتهوه. به پیی ژماردنی خوی، له تهمهنی ده سالییهوه ههر شهوهی لهگهل ههفتا پیاو خهوتبوو. چونکه دهبوايه به ههر شیوهیهک پارهی سهفهر و بژیوی ژیانی ههر دووکیان دابین بکرایه.

نوریانو به هوی غهدریک که لهو کچه دهکرا دلای پر دهبی و به گریانهوه له ژوورکه وهدر دهکوهی. نهو ناشق بووه. /نهوه بوچوونی ئیویه/ نهو به شیوهیهکی بهرخودان هملنهگر، ههست دهکا نهو کچهی خوش دهوی و دهبی بهرگری لی بکات. بهرهبهیان له ژیر تهوژمی تا و بیتاقتی دا بریار هدا زهماوندی لهگهل بکا و له خاونداریتی دایهگهرهی و نهو چیرههی که ههر شهو دهبی به ههفتا نهفهری بیهخشی رزگاری بکات. وهها پیکهاتوویهکی (ترکیب) نامو له له ناپاکي و فریو که وهک دیاره به نیسبهت بهستینی کولومبیایی سهردهمی لاویتی نووسهر له چهکه کومه لایهتییهکاندا زوریش نامو و کهم شیوه نهدههاته بهر چاو، پینج سال پاشتر له چیروکی

دریژی "چیرۆکی سەمەرە و خەمباری ئیریندیرای ساویلکە و دایەگەرە دڵرەقی" بە پێی سیناریۆیەك لە هەمان نووسەر کرا بە فیلم. ناوئەخنی کاتۆلیکی لەمەر شەهید بوونی ئیریندیرای ساویلکە و بێ ئازار و جەخت کردن لەسەر ئەوێ که ئەو لە لایەن ئۆلیسەو رزگار دەکری، لایەنی چیرۆکی ئێشەکە بەهێزتر کرد.

کچەکە بە جووتیک چاوی دەریایی و روالەتیک که فریشتەیهك لە ناوی دا شاردر اوتهوه و دایەگەرەیهك لە ئەوپەری دەروون پیسی و بە لەشیک قەڵەموه که خالیکی ناشیرینی لە سەر شانی داکوتاهه وهك ئەوێ خوینیک چەور و سەوز، پیکهاتوو لە هەنگوین و نەعنا لە دەمارەکانی بێتە دەر.

کاتیک که بو یەکهەم جار لەگەڵ ئیریندیرا رووبەر وو دەبینەوه، تازە پێی ناوئەتە تەمەنی چار دە سالی. شوینیک که سیروامار یادوتاس لوس ئانجلیسیش - قارەمانی رۆمانی "ئەوین و شەیتانەکانی تر" - لە سەرەتای کتیبەکەدا تەنیا دوازدە سالی تەمەنە. دایکی دوو ڕەگەیهکی کەوی نەکراو، فریودەر، درنده و بێ حەیا بە شەهوەتیک که تیر بوونی بو نەبوو و دەیتوانی یەکەیهیکی سەربازی دابەر کینیتەوه. باوکی ژنانیە هەیه که خەریکە دەمری و چونکە مشکەکان لە خەودا خوینی دەخۆنەوه، هەموو دەم زەرد و رەنگ بزرکاوه. بە هۆی ناشارەزایی و دەستکورتی و نەبوونی خۆشەویستی لە لای بئەمالەکە، ئەو لە ناو خراپەیی کەسانیک که زۆر بەیان کۆیلە و قەرەجن پەرودە دەکری. زمانی ئەوان فیر دەبی. سەما کردنیان، ئایین و جۆری خوار دەمەنیان. بەرچاوترین تاییەتەندیی ئەو قژی تی که وهك مس زەردە و هیچ کات کورت نەکراو تهوه. قژی بە قەبتان دەبەستی بو ئەوێ لە کاتی پیاسە کردن دا لە دەست و پێی نەهالین. لە سألرۆژی لە دایک بوونی دا سەگیک هیرشی بو دەبا و ئیتر هیچ کات ئاسەواری نەخۆشی وازی لی ناهین. هەموو کردەوه پزیشکیەکان بێ دەر ئەنجام دەمیننەوه و هیوا و ئیرادەیی بەرەو دارمان دەچی. قەشەیهك که ئاگاداری نەخۆشیەکە ئەو لە ناکاو تیدەگا که ئەوینداری ئەو بووه بە شیوهیهك که تا ئیستا هیچ کەسیکی تری لەو دنیایە دا خۆش نەویستوه. بەو پینەش، گیتانو دلانورا، قەشەیی سی و شەش سالی بە هۆی ئەو ئەوینەوه، خەریک دەبی لە کلیسا دەربکری. سەر ئەنجام دلانورا ئەوینی خۆی لە لای ئەو کچە ئاشکرا دەکاو دانی پیا دەنی که هەموو کات و ساتیک لیور یژە لە خەیاالی ئەو، هەر شتیک که دەیخوا و دەیخواتهوه تامی ئەو دەدا. هەموو کات و هەموو شوینیک و ئەوپەری چیرۆکی مەرگ لەبەر خاتری ئەوه. بە پێی شروقی دینیس رۆزە مونت، تاکوو ئیستا پیناندانی ئەوینیک ناوه ها رۆمانتیک لە شیوهی لە دین وەرگەرانیک کاسۆلیکی بە دەگمەن رویداوه و بە پێی سنوور بەندی مارکیز، توخمی لەشەرۆشیی لە دەرکەوتن و خۆناندنی ئەوین دا بە پیویست زانیوه.

سیروا ماریا بە تاوانی هەرزەیی مەحکووم دەکری که لە پەرەستگە نشتەجی بی. کلاویکی قۆری رازاوه بە نەواری رەنگاوری و بریقە دار دابین دەکری و سەرۆکی پەرەستگە لە ئەوپەری بێ رحمی و توورەیی دا ئەو کلاوی هەرزەیی یە دەکاتە سەر ئەو کچۆلەیه. لە لایەکی ترهوه، بە دواچوونی بەرەوامی قەشە لە شوینی ئاگاداری و ژبانی کچە دەبیتە هۆی ئەوهی که تاوانی سۆزانییهکی دووگیان بەدەنە پالی. ئەو جووتە دوور لە یەکتەر دەمیننەوه و ئازارەکانی خۆشەویستی تاقی دەکەنەوه، لە کاتیکدا که کچە هەروا بە کچیتی، چاوەروانی بە یەک گەیشتن دەبی.

سیروا ماریا بریار دهدات هیچ شتیک نهخوات و نهخواتهوه و له ریځای ئهوبین دا خو بداته دهست مهرگ و له ناکام دا کاتیک که راهیبهیهک خهریکی ههآیاچینی قزی دهبی تیدهگا که ئهو مردوه.

"تاله مووی تازه روواو وهک توقلهیهک له سهری تاشراوی ئهو دینه دهرهوه و شهپولیک له زولفی مسینی توخ، له پشته سهریهوه دادرژیته خوار".

ئهو رستهیه له پیشهکی کتیبی گابرییل گارسیا مارکیز دا هاتوه.

رومانه نوییهکهی ئهو، وانا "بیره مریهکانی سوزانییه خه مبارکهی من" که دوایین بهرهمی چیرۆکنووسی ئهو نووسره له ده سالی رابردوو دایه، تهنیا سهد و پازده لاپهريه. دیسانیش سوزانییهکی کهم تهمن دهبنین (تازه بوته چارده سالان) که به رووتی له سهر دوشهگیکی تهر و شنیدار راکشاه و ئهوجار تهرایی و شی له دلویه بریقهدار مکانی نارقهی لهشی ئهو دروست بووه و کهسی ئهوبیندار ههمان وهگیر و قارهمانی بی ناوی چیرۆکه که نهوه د سالی تهمنه و مارکیز زور ماموستایانه رستهکانی سهرهتایی چیرۆکهکه ئاوا دهخولقینی: "له سهرهتای چوونه ناو نهوه د سالهیم دا، دهمهویست تامی ئهوبینیکی وهشی و بهسهبردنی شهویکی تهواو لهگهل کچیک دا، بکهمه دیاری بو خوم".

ئهگهرچی نووسهر خوی له سالی 1927 له دایک بووه و ئیستا بهر ههشتا سالی دهرهوا بهلام ویدهچی زوربهی ئهو وردهکاربیانهی لهو چیرۆکه دا باسیان لی کراوه، له ئهمونه کهسینییهکانی خوی سهراوهیان گرتی. قارهمانی کتیبهکه نووسهریکه که له نزیک پهنا سال لهمهوبهوه، گۆشهیهکی له رۆژنامهی ناچهیی "ئهلدیارودلاپازا" دا ههیه. ههزی له خویندنهوه و نووسینه به تابهت ئهدهبیاتی کلاسیک. له مالهوه کومهلهیهکی زور به نرخی قاموسی ههیه. ههزی له موسیقای کلاسیکیشه و کولیکسیونیکی بچووکیشی لهو بهرهمانه کو کردوتهوه. شاریک که لئی دهژی وهک خودی قارهمانهکه بی ناویشانه بهلام ههلهکتهوی شوینی ئهو شاره تهنیا بیست کیلومتر له رۆباری "گریت ماکدالنا" دووره که دراوسی "ناراکاتا" وانا شارهکهی مارکیزه. وهگیر دهگیرتهوه که سی و دوو سهلهیی ئهو هاوکات بوو لهگهل مردنی باوکی و رۆژیک که پهیمان نامهی "نیرلاندا" واژو کرا وانا سالی 1902. که وایه قارهمانی ئیمه لهدایک بووی 1870یه و له سالی 1960 دا دهگاته تهمنی نهوه د سالی. ئهو دهلی که کهسیکی لاواز و شهرمنه و به درژیایی ژیانی تهنیا لهگهل ژنه سوزانییهکان دا خهوتوه. قههیهکی لهکار کهوتوو له ناو پاس دا سهری قسهی لهگهل دهکاتهوه و ئهو کچولهیهی پی پینشیار دهکا. ئهو هیچ کات زهماوندی نهکردوه و له ناو مالهکشی دا هیچ حیوانیکی رانهگرتوه. خزمهتکاریکی گوندنشینی به ئهمهگ به ناوی "دامیانا" ئیسی مالهوهی بو دهکا و ههمیشه به سهری پهناجه دهرهوا، بو ئهوهی له کاتی نووسینی پیرهپیاو دا، هیچ گرتیک ساز نهکات. ئهگهرچی باری ئایوورییهکهی باش نییه بهلام ههول دهدا روالهتیکي جیگای پهسندی ههبی به شیوهیهک که خهکانی نامو، به چاوی ریز و به دوور له بهزمی پیداهاتن لئی دهرهوان.

شیوازی نووسینی ئهو دهقه، دهربری قهلهمی رازاوه و ههلهکتهوی بهرهمهکانی مارکیزه که له ههگیزیانی شاره ایانهی "گراس.مهن" پش دا به جوانی دناسرتهوه.

"بیر مورییه کیانی سۆزانییه خەمبارەکی من " لە رووی کورت بیژی و فەلسەفەیی ناواخن و شاراوە {دەق}، وەبیر هینەری ناودار گەلیکی ئەمریکای لاتین وەک "ماکادۆ ئاسیس" و "ئالوارۆ مۆتیس" ە که زۆر بە رهوانی و بە چێژ موه دەخویندریتەوه. ئەگەرچی رەنگە لە هیندیک بوار دا لەگەڵ کەلتووری خەلکی نیامە بەک نەگرتیتەوه بەلام هەر چیهەک بی، بەواداچوونی هەر ئەو حەز و ھۆگر بیانیە که لە تەمەنی بیست سالیی مارکیزم موه چاپ و بلاو بوونەتەوه.

ئەو کچە که "رۆزا کابارکاس"، ژنە سەرۆکی بە ئەزمونی قەحبەخانە، بۆ مشتەری پیری خۆی دیاری کردووە، کچیکی فەقیرە که بژیوی ژیانی دایکی فەلەج و براکان و خوشکەکانی، بەو پارە کەمە دابین دەکات، که لە رینگای قۆچە لێدان لە کارخانەیکە جل و بەرگ وەدەستی دینی.

رۆزا کابارکاس بە پیرەپیاو دەلی که کچە زۆر لەو کارە دەترسی. چونکە یەکیک لە هەقالەکانی لە کاتی لابردنی پەردە کچینی، بە رادەیهک خوینی لەبەر رژابوو که وختابوو بمری. هەر بەو ھۆیەش بۆ ئارام کردنی ئەو دەرمانی ئارامبەخشی دەرخوارد دەدا و لە ئاکام دا، شەوی قارمانی چیرۆکە کەمان، بە سەیر کردنی خەوتنی کچۆلەکە تێپەر دەبی. مەمکەکانی که تازە دەردەهاتن هینستا وەکوو مەمکی کوران بوون بەلام لەبەر تەوژمی هینزیک شاراو، نامادە ی پشکووتن بوون. سەرنجراکیشترین بەشی لەشی، پەنجە ی درێژ و قامکە ریک و ناسکەکانی بوون. ئارایشی توند و زریقە و بریقە ی خۆ رازاندنەوه نەیان دەتوانی تەمەنی کەمی ئەو بشارنەوه. لووتیکی لەخۆبایانە، جووتیک برۆی تووکن و لیوی قەلەو و گوشتن. دەکەوتەوه بیر ی کەلەکانی مەیدانی گا بازی.

دیداری دواتری ئەوانیش هەر بەو دەستوورە رویدا. لە بەر ماندوویی لە رادەبەدەری خەوی لیکەوتبوو. پیرەپیاوی نەو دە سالی، لە پەنا نوینەکە ی راکشاو. گوئ گرتن لە دەنگی هەناسەکانی. هیندیک جار وەھا لاواز، که بترسی و گوئ لە ترپە ی دلی بگری بۆ ئەو ی دلیا بی که هینستا زیندوویە. بەریانی خوین لە ناو دەمارەکانی دا بئینتە بەر چاو. بەریانیک که لە گەلیک لقی جیاواز موه، بە ناو شاراوەترین بەشەکانی لەشی دا تێپەر دەبوو و سەر لە نوئ دەگەر او ناو دلی و بە ئەوین روون دەبوو.

بە چ ئەوینیک؟ رەنگە بە ئەوینی ئەو که لە حەزیک دەروونیەوه سەرچاوی دەگرت. بە دریزایی ئەو چەند کاتر مێرە ی که لە کاتی خەو دا کتیی بۆ دەخوینتەوه و شیعری بۆ دەلی، هیچ کات نابین کچە بەخەبەر بی یا خود لە ولام دا قسەیک بکات. ئەگەرچی لە کۆتاییەکی خوش دا، هەوآلی ئاگادار بوون و هەست کردنی کچۆلە لەو کات و ساتانەمان دەداتی.

لە دوو هەمین شەوی بوون لە پەنا نوینی کچە، پیرەپیاو لە رۆزا کابارکاس و ئەوانی تر که شایەدی حالەتگەلیکی تایبەتی رۆحی و دەروونی ئەو بە خاتری ئەو سۆزانییه لاوه بوون، خۆی دوور دەخاتەوه. جوانی خەوتوو دەبی هەر لە خەو دا بەینی و جوانییەکە ی بەو شیوایە واتای دەبیت، بەلام ئەگەر ماچیک لە خەوی هەستینی، چ روودەدا؟

و مگنیرى چىرۆك، به تهمای ئاشكرا كردن و دهرخستنى لایهنه رهش و نهگریسهكانى لهشفرۆشى نییه، یا خود نایههوى له مهر كۆيلهیی و ئهو سیستهمه زالمانه ئابوورییه دا كه كچانى لاو مهجبوور به فرۆشتنى كچینییهكهیان دهكات، لیکۆلینهوه بكا و لیره دا تهنانهت ئهو بابته ئهخلاقیهانه پهیههندییان به باسه سهرهكیهكهوه نییه. له دایك بوونیكى نوئ، به هوى ئهوین و نازار هكانى، له كهسێك دا، تههرى سهرهكیه بابتهكهیه.

"كهسێك كه له كۆتایى دا، له كۆت و بهندى كۆيلهیی رزگارى بوو و منى كرده دیلى خوى، تهنیا سیزده سالى تهمهن بوو". و مگنیر جارىكى تر خوینهر دُنیا دهكاتهوه كه له تهمهنى نهوه سالى دا، هیشتا ههر زیندوویه و به خۆر اگری له بهرامبهر نازار هكانى ئهوین دا، شیلگیرهانه ههولى سهلماندنى ئهو شته ههدات.

له "بیره هورییهكانى سۆزانییه خهمبار هكهى من" دا، ئهوین زیاتر كاریگههیه نهخۆشى و تهمهنى به سهرهوهیه. دیمهنگهلى شاراه، خهمیكى نادیارمان بو ئاشكرا دهكهن. "دلم لیوریز دهبی له بارستاییهكى تیزابى كه ههناسه ههكیشانم بو دژوار دهكات و ههز دهكهم خۆم له پێشدا بمرم."

ههر بهو شیوهیهی كه هیندیک جار له مهر كهسانى بهسالاچو دا، ئهوینىكى وهها ههژینه و رووخینه روو دهدا، لیرهش دا ههستی واقیعی و مگنیر، پێشگیری له به لاریدا چوونى ناكات. "مانگی تهواو له نیوهى ئاسمان سهردهكهوى و وهك بلایى جیهان، شهلالى ئاویكى سهوز دهكات." ریالیسمى جادوویى ههمیشه تیکهله به تیکشكانى توژهكانى ژیرهوهی بیره هوریمان دهبیته. له مهر ئهوینیش دا ههر بهو شیوهیهیه.

"لهمهوه دا ئهو له ناو بیره هوریهكانمدا ههلهگرم. زۆر به ئاشكرايى. دهتوانم ههموو كاریكى لهگهله بكهم. دیتن و دهست پیداهینانى به شیوهى زیندوو له لهشى دا. ئهو له ناو بیرم دا راستهقینهتر و زیندوو تره. تیدهگم كه ئهو له رابردوو دا كهتر بو من راستهقینه بوو له چاو نیستا كه له بیره هوریهكانم دایه."

به پنی تیوریى "رۆزه مونت" و "فرۆید" (نامیلکهى سالى 1912 "باوترین شیوهى داكشان له ژيانى ئیروتيك دا")، ژن تهنیا له لهش دا بوونى ههیه. هاوسهر و زردایك به ههموو ئالوزییه عاتیفی و پنداویستییه زهخامیزهكانیانهوه، له چاو ژنیک كه به پاره دهكهوتیه ژیر دهستمان و به پنی ویستی ئیمه دهجوولیتهوه، وارسكهى سیکسیی كهمتریان ههیه. له رۆمانى "ئهوین و شهینانهكانى تر" دا، ئهو روالهتگهله فریودره له قالبى سازادهیهكى بچووك و بیکهس كه بی خاوهن و بی ناوینشانه، دهردهكهوى. له رۆمانى "بیره هوریهكانى سۆزانییه خهمبار هكهى من" دا، كچىكى فهقیر و له چینیكى خوارهوهی كۆمهلهگا، له خهو دا خوى دهدا به دهستهوه. لهشى به بی قسهی، دهربرى سهرسورمان و خولقاندنى ژيانه.

له یادهوهرى راگرتنى وارسكهی ئهوین به كهسێك، له دارماندى بهرهبهرهى ژيان بو پیره به سالاچوو رهوشت پیسهكان، شتیكى نامۆ نییه. ئهو بهریانه، بو چهند ساتیک شوپینگۆركى به یادهوهرى دهكا و دهنگیكى به ئهسپایى كه له گوپی و مگنیرى ئیمه دا دهرزینگیتهوه: "گرینگ نییه كه چ دهكهى. به ههر حال ئهمسال یا خود له سهده سالى داهاوو دا بو ههتا ههتایه دهرمى"

